

יומא ז

משה שווערד

1. גבורת ארי מסכת יומא דף ו עמוד ב

כל היכא דאיכא טהורין וטמאין בההוא בית אב וכו'. נראה לי דזה אינו אלא מדרבנן למאן דאמר הותרה דודאי מן התורה אין סברא לחלק בין ההוא בית אב לבית אב אחר והא דמסיים בתר לישנא בתרא דכל טומאת מת בציבור רחמנא שריא אלישנא קמא נמי קאי אלא דנטר הגמרא עד דמסיים לפרש דברי רב נחמן והדר יהיב טעמא אליבא דתרת לישני:

2. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף ו עמוד ב

דטהורין עבדי טמאין לא עבדי. פי' ומבטלין הפייס מן הטמאין, ואפילו הם חכמים וחשובים יותר מן הטהורים.

3. רמב"ם יד החזקה הלכות ביאת המקדש פרק ד

(יד) היו מקצת בית אב טמאים ומקצתם טהורים אע"פ שרובן טמאי מת לא יקריבו אלא הטהורים היה כל בית האב טמאי מת יביאו בית אב אחר היתה כל המשמרה טמאי מת מחזירין על משמרה אחרת אם היו רוב הכהנים הנכנסין שם בירושלים בזמן הקבוע טמאין יעשו בטומאה:

4. כסף משנה הלכות ביאת המקדש פרק ד הלכה יד

היו מקצת בית אב טמאים ומקצתם טהורים וכו'. בפ"ק דיומא (דף ו:): איתמר טומאת המת רב נחמן אמר הותרה היא בציבור ורב ששת אמר דחוויה היא בציבור [כל] היכא דאיכא טמאים וטהורים בההוא בית אב כ"ע לא פליגי דטהורים עבדי טמאים לא עבדי כי פליגי לאהדורי ולא תווי טהורים מבית אב אחרינא רב נחמן אמר היתר היא בציבור ולא מהדרין ורב ששת אמר טומאה דחוויה היא בצבור [ומהדרין] ופסק רבינו כרב ששת משום דהלכתא כוותיה באיסורי ועוד דאמרינן בפרק כיצד צולין (דף ע"ז) דליכא תנא דשמעת ליה דאמר טומאה הותרה בציבור אלא רבי יהודה ואמרינן בתר הכי (דף ע"ז) דרב חסדא סבר טומאה דחוויה היא בצבור וכן א"ר יצחק וסובר רבינו דלמ"ד דחוויה היא אפילו היתה כל המשמרה טמאה מחזירים על משמרה אחרת ואף על פי שלא הזכירו בגמרא אלא לחזור על בית אב אחר לאו דוקא אלא משום דלרב נחמן אפי' על בית אב אחר אין מחזירין נקטיה. ומ"ש אם היו רוב הכהנים הנכנסים בירושלים בזמן הקבוע טמאים יעשו בטומאה:

5. ספר איזהו מקומן

אולם יעוי' בעולת שלמה (זנחיס לט.) שכתב
דמפירש"י בסוגיין משמע דלא מהדרין
אמשמרת אחרת. וכן איתא במאירי ב"ק קי.,
ועי"ש במהרש"א ומהרורא בתרא.

6. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף ו עמוד ב

טומאת מת היתר הוא בצבור. ולכך לא עשו מעלה משום טומאת מת, מיהו אם נטמא טומאת מת משמש אחר תחתיו דאמרינן לקמן במכילתין (מ"ז א') דאפילו אם נטמא בצנורא דגוי משמש אחר תחתיו ומיהו מעלה של פרישה לא עשו בשביל טומאת מת כיון דהיתר היא בצבור, כך פי' רבינו יהודה, ולי נראה שאם נטמא טומאת מת משמש ביום הכיפורים למ"ד טומאה הותרה בצבור, ואפילו להך לישנא דאמרינן היכא דאיכא טהורים וטמאים בההוא בית אב דכ"ע טהורים עבדי טמאים לא עבדי, ה"מ כל ימות השנה אבל יום הכיפורים שמצות העבודה בכ"ג ודאי לא מהדרין אחר אחר דלא גרע מאהדורי אחר בית אב אחר.

7. ספר איזהו מקומן

א] בתוס' הרא"ש הביא מחלוקת בעלי התוס', האם כשנטמא הכהן גדול בפועל בטומאת מת, משמש אחר תחתיו [כדאיתא לקמן מזו. דאפילו בצינורא דעכו"ם נכנס אחר תחתיו], והא דמהני היתר טומאה בציבור הוא שא"צ לעשות המעלה של פרישת ז' ימים, או דמשמש הכהן גדול, ואפילו ללישנא בסמוך דהיכא דאיכא טהורין באותו בית אב עבדי טהורין, ה"מ כל השנה אבל ביוהכ"פ שמצותו בכהן גדול לא ישמש אחר תחתיו. ועי' במנחת ברוך (סי' ק"ז ענף ג'), ובכלי חמדה (הנלקט על המועדים, יוהכ"פ סי'

8. גליוני מנחת חן

הנה בתשו' שבות יעקב ח"א (סי' ל"ד) חקר במי שיש לו ד' מינים כשרים לא מהודרין כ"כ ורצה להמתין שעה או שתיים על אתרוג מהודר יותר, מה עדיף זריזין מקדימין, או מצוה מן המובחר (והובא בס' מסדר חילוקים ושיטות, ובס' חתן סופר על אור"ח, ועי' בשו"ת חת"ס בהקדמה שפי' בזה הפסוק "ולחם עצלות לא תאכל").

והביא ראי' מר' ששת דאי טומאה דחוי' בציבור מהודרין על טהרה אף דאיכא בזה שיהוי מצוה, מ"מ לעשות מצוה מן המובחר עדיף.

ונראה לענ"ד דאין ראי' דדוקא שם דאיירינן בטומאה, דהוי בעצם אסור להקריב ורק מטעם דחוי' אתינן עלה, בזה אמרינן כשאפשר בטהרה לא דחינן איסורא. משא"כ באתרוג כשר, דכשר עפ"י דין, ורק רוצה לקיים מצוה בהידור טפי, דילמא שיהוי מצוה לא משהינן, דזריזין מקדימין עדיף.

והנה בפשטות דך מחלוקת אי טומאה הותרה או הודחה, נוגע רק לכשיבנה ביהמ"ק, ולא נוגע לזה"ז, אכן עי' רא"ש לקמן פרק שמיני (סי' י"ד), דשאלו לראב"ד בחולה שיש בו סכנה וצריך לאכול בשר, מה עדיף אם יאכל נבילה או לשחוט בשבת, וכתב דמוטב יאכל נבילה דרק בלאו, אבל מהר"ם מרוטנבורג סובר, דישחוט בשבת דחילול שבת בפקו"נ "הותרה" והוי כחול, דכיון שהתירה תורה פיקו"נ הוי כל מלאכה שעושה בשבת כשביל חולה שיש בו סכנה כאילו עשה בחול.

וכתב הרשב"א בתשו' (סי' תרפ"ט) דהך דינא תלוי אי פקו"נ הותרה או הודחה, ותלוי במחלוקת לגבי טומאה אי הותרה או הודחה, דאם נאמר דפיקו"נ רק הודחה אצל חולה מאכילין אותו נבילה.

9. שו"ת שבות יעקב חלק א סימן לו

דיני חנוכה ופורים:

שאלה. אחד שדרכו להדליק נר חנוכה בשמן זית ומדליק בכל פעם בשעה שתכלה רגל מן השוק וכשבא להדליק ולא מצא שמן זית בביתו והתחיל להכין עצמו עם נרות של שעוה ותחב אותן במקום הראוי להם ובתוך כך שרצה

להדליק הביאו לו שמן זית אי יסלק ידו מן הנרות של שעוה וידליק בשמן זית שהוא מצוה מן המובחר או נימא הואיל ואדחי אדחי וכיון שכבר התחיל לא יפסיק:

תשובה. נראה לע"ד כיון שכבר התחיל להכין להדליק בנרות של שעוה יגמור המצוה וקצת ראייה לזה מהא דאיתא בפ"ק דיומא דף ו' ע"ב דרב ששת סבר טומאה דחוויה היא בצבור היכא דאיכא טמאים וטהורים בהאי בית אב כולי עלמא לא פליגי דטהורין עבדי טמאים לא עבדי כי פליגי לאהדורי ולא תויי טהורים מבית אב אחרינא (ועיין ברמב"ם פ"ד מהל' ביאת מקדש דפסק כרב ששת ואף אם היה כל המשמורת טמא מת מחזירין על משמורת אחרת אפילו) וקאמר שם אמר רב ששת מנא אמינא לה דתניא היה עומד ומקריב מנחת העומר ונטמאת בידו אומר ומביא אחרת תחתיה ואם אין שם אלא היא אומר' לו הוי פקח ושותק קתני מיהא אומר ומביא אחרת תחתיה ע"כ **ואם איתא היכא דאיכא מצוה מן המובח' אף שכבר התחיל חוזר ופוסק א"כ מאי ראייה מייתי רב ששת דלמא לעול' לא אמרינן דחוויה היא בצבור לענין שמחויב לחזור אחר בית אב אחר או אפי' משמורת אחר אבל אם אפשר לעשות בטהרה באותו בית אב ודאי דהוי עכ"פ מצוה מן המובחר לעשותו אלא ודאי דמשום מצוה**

מן המובחר אין לבנות מצוה ראשונה שכבר התחיל בה אי לא משום דדחוויה היא בצבור ואף שיש מקום לבעל דין לחלוק מ"מ הא גדולה מזו מצינו דאפי' לדבר רשות אין מפסיקין כדאיתא פ"ק דשבת דף ט' ע"ב במתניתא לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל ולא יכנס אדם למרחץ ולא לבורסקי ולא לאכול ולא לדין ואם התחילו אין מפסיקין כיון דכבר התחיל לא מטרחינן ליה להפסיק אע"ג דאיכא חבוב ואקדומי מצוה אפ"ה אין מפסיקין וכן מבואר גבי לולב כדאיתא פ"ג דטוכה דף ל"ח ע"א ואין לסתור דין זה מהא דאמרינן מצא אחרת נאה הימנו משום דהתם עדיין לא התחיל במצוה וכן גבי האתרוג דאמרינן בהידור מצוה עד שליש במצוה ג"כ מיירי שלא התחיל עדיין במצוה שוב מצאתי בתשובת בית יעקב סי' כ"ו שכתב ג"כ בנדון כזה היכא דאין הגדול רוצה לחלוץ או שהיה במדינת הים ובאמצע הסדר שהתחיל לסדר החליצה מן הקטן בא הגדול ורוצה לחלוץ אין מפסיקין וחולצין מן הקטן ע"ש דבריו באורך אף שאין ראיותיו שמביא שם מהר"א קלוזנר מוכרחים כלל מ"מ הדין דין אמת וכמ"ש כנ"ל. הק' יעקב:

10. שו"ת חכם צבי סימן מה

תשובה לא צדק בפסק זה כי הראיות שהביא אינן מכריעות דעתו וסברתו זאת מה שהביא מפ"ק דיומא דרב ששת בעי לאוכוחי מדתניא היה עומד ומקריב מנחת העומר ונטמאת תחת ידו אומר ומביא אחרת טומאה דחוויה היא בצביבור ואי ס"ד דמשום מצוה מן המובחר אף שכבר התחיל פוסק דילמא לעולם לא אמרי' דחוייה היא לענין שצריך לחזור אחר משמרה אחרת אבל אם אפשר לעשותו באותו בית אב ודאי דהוי עכ"פ מצוה מן המובחר עכ"ד ואינו אלא תמה שהרי אף לפי דבריו כאן התחיל במצוה לאפוקי בנדון שלו לא התחיל במצוה אלא הכנה והזמנה בעלמא עשה שדיבק הנרות בכותל. עוד מניין לו לומר שזה יותר מצוה דהיינו להדר אחר מנחה אחרת טהורה שאינה מזומנת אף שהטמאה בידו ועומד ומקריב מלהדר אחר כהן טהור שאינו מזומן אדרבא איפכא מסתברא הא טומאת הגוף היא בכרת וטומאת בשר אינה אלא בלאו והנה רב נחמן סותר דברי זה החכם שהוא אומר בפירוש מודינא היכא דאיכא שיריים לאכילה וטעמא דאיכא שיריים לאכילה הא ליכא שיריים לאכילה אינו אומר ומביאין אחרת תחתיה ומה שהביא מהתחילו אין מפסיקין דגבי אכילה ...

11. מנחם משיב נפש

גמרא היה עומד ומקריב מנחת העומר ונטמאת וכו'. הגם דהכא בטומאת קרבן איירי מייתי ראייה לטומאת הגוף דאם בטומאת קרבן דאיכא רצוי ציץ מהדרינן לעשות בטהרה כ"ש בטומאת הגוף ועיין בתוס' ד"ה פרים וק"ל. שיח יצחק.

12. שיח יצחק

שם דתניא היכ עומד וכו' ונטמאת וכו', הגם דהכא בטומאת קרבן איירי מייתי ראייה לטומאת הגוף דאי בטומאת קרבן דאיכא רצוי ציץ מהדרינן לעשות בטהרה כ"ש בטומאת גוף ועיין בתו' ד"ה פרים וכו' וק"ל.

13. ספר איזהו מקומן

אמר רב נחמן מודינא היכא דאיכא שירים
לאכילה:

א] בטעם הדבר: פירש רבינו אליקים משום
חומר איסור אכילה בטומאה שיש בזה
מיתה בידי שמים ושמא יבוא לאכול
בטומאה. ובגבורת ארי (ת.ו) ומקדש דוד (כ.ו).
ב] פירשו בפשיטות שהוא כדי לקיים מצות
אכילת קדשים.

14. שפת אמת על יומא דף ז/א

בגמ' אמר ר"נ מודינא היכא דאיכא שיריים קשה דלפ"ז שוב קשה דניחוש לטומאת מת דגם כאן איכא שיריים דשעיר החטאת הי' נאכל במוצאי יוה"כ, וגם בהא דאמרי' בסמוך באילו של אהרן כו' דכיון דיחיד הוא מהדרינן קשה כנ"ל דניחוש לטומאת מת משום אילו של אהרן, מיהו ע"ז י"ל כיון דהשאר הי' קרב בטומאה לא חששו להפרישו בשביל האיל דמ"מ גם זה הוא צורך הציבור: [הגהה - וכעין זה תי' התוס' לקמן (ח.) ד"ה אי דמשום אילו של אהרן לבד אין צריך הזאה אע"ג דקרוב יחיד הוא ע"ש. ע"כ הגהה]:

15. רש"ש על יומא דף ז/א

גמרא אר"נ מודינא היכא דאיכא שיריים לאכילה. קשה דהא ביוה"כ איכא נמי שעיר המוספין דנאכל בערב כדתנן בפ' שתי הלחם ועמש"כ לקמן (יב) ותמצא ישוב לזה:

16. גבורת ארי מסכת יומא דף ז עמוד א

היה מקריב מנחת פרים. ק"ל למאי דסלקא דעתך דבשל חג מיירי ומשום טומאה בציבור דחוויה מאי איריא דנקט מנחתם אפילו מקריב פרים ואילים וכבשים גופייהו דחג הוי מצי למיתנא דאם נטמאו בשעת הקרבה

אומר ומביאים אחרים תחתייהם כיון דהיינו טעמא משום טומאה דחוויה בציבור ולרב נחמן ניהא דמשום כבשים נקט להו במנחות דמיירי בעומר וקא משמע לן נקצר שלא בזמנו כשר ודלא כר' אלעזר בר' שמעון ויש לומר דאי הוה נקט בקרבנות חג גופייהו דנטמאו בעל כרחך בנטמא דם מיירי וסבירא ליה כמאן דאמר בפרק קמא דפסחים (דף ט"ז) דמשקי בי מטבחייה דכן ואין מקבלין טומאה אפילו לעצמן ואפילו למאן דאמר התם דמכל מקום מדרבנן מיהו מקבלין טומאה אפילו הכי אין מביאין אחרת כיון דמן התורה טהורין:

17. מנחם משיב נפש

היה מקריב מנחת פרים ואילים וכבשים
וכו'. הא דנקטה ברייתא מנחת קרבנות
הללו ולא נקט פרים ואילים וכבשים עצמן
נראה דלרבנותא נקט דאם אין שם אחרת
אומרים לו הוי פקח ושתוק ומקריב המנחה
בו ביום ואין צריך להמתין אולי ימצא אחרת
טהורה למחר וליומא אחרא דהא מנחה
קריבה אפילו לאחר עשרה ימים כדאיתא
במס' מנחות ואפ"ה קריבה בו ביום דחביבה
מצוה בשעתה כמו אברים ופדרים של התמיד

18. תוספות מסכת יומא דף ז עמוד א

פרים פר דע"ז - פי' דעולה הוא וטעון מנחת נסכים דאע"ג דצבור הוא מהדרינן והא דאמר אומר לו הוי פקח ושתוק ומביא אותה בטומאה לאו משום טומאה דחוויה בצבור דהא לא דחי שבת כיון דלא קביעא ליה זמן וטומאה נמי לא דחי כדאמר לקמן פרק הוציאו לו (דף נ.) כל שאין זמנו קבוע אינו דוחה לא את השבת ולא

את הטומאה אף על פי שהוא קרבן צבור והא דמביאה בטומאה היינו משו' דרצויי ציץ ודווקא טומאת קרבן דמרצה ציץ אבל טומאת הגוף דכהנים לא אידחו לגבייהו כלל דלגמרי חשיב קרבן יחיד.

19. תוספות מסכת יומא דף ז עמוד א

כיון דיחיד הוא מהדרין - הכא ודאי חשוב קרבן צבור לדחות שבת ולדחות הטומאה אפילו טומאה דגברי מיהו לא הותרה בו טומאה אלא דחוייה היא כיון דיחיד קא מייתי ליה ותימה לי והא כולהו מקראי נפקי פרק כיצד צולין (פסחים דף עז.). וידבר משה את מועדי ה' הכתוב קבע מועד אחד לכולן מאי שנא דיש מהן שהותרה בהן טומאה ויש מהם דחוייה וי"ל למאן דאמר טומאה היתר היא בכולהו הותר טומאה מדאורייתא אלא מדרבנן גזרו אההוא דהוי קרבן יחיד דליהדרי אטהורין ולמ"ד טומאה דחוייה היא סבירא ליה דבכולהו דחוייה היא מדאורייתא.

20. תוספות רא"ש על יומא דף ז/א

כבשים בכבש הבא עם העומר. היה תמיה ריב"א דהא מנחת העומר תנא ליה באנפי נפשה לעיל ותרויהו בהדי הדדי מיתניא בתוספתא דמנחות:

21. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת יומא דף ז עמוד א

כבש הבא עם העומר דאיכא שיריים לאכילה. ותמה התוס' הרא"ש דהרי בתוספתא שנויה ברייתא זו לבתר ברייתא דתנא לעיל היה עומד ומקריב מנחת העומר ונטמא בידו וכו' וא"כ אי האי ברייתא דמנחת פרים אילים וכבשים איירי בכבש הבא עם העומר הא כבר תניא זה לעיל בזה ממש והאיך כפל תנא דתוספתא את הדברים באותו ענין. ומסיק בקושיא.

ולכאורה היה אפשר לבאר ע"פ מה דמבואר בתוספתא התם [מנחות פ"ג] בההיא דהיה מקריב מנחת העומר ונטמא וכו' אין שם אלא היא אומר לו הוי פקח ושתוק דברי ר"א בר"ש. רבי אומר בין כך ובין כך א"ל הוי פקח ושתוק דאין מביא אחרת תחתיה שהעומר שקצרוהו שלא כמצוותו מבערב וכדו', פסול. וא"כ אפשר דברייתא דתנא תנא ההיא דעומר ותני המחלוקת בין רבי לראב"ש. וברייתא דפריים אילים וכבשים דתנא סתמא הוה ברייתא לכו"ע וכגון שקצר גם את השני כמצוותו דבכה"ג גם לרבי מביאין אחרת תחתיה ושפיר תני שתי ברייתות דמנחת העומר שיהיה אליבא דכו"ע.

בענין: הציץ מרצה

22. ספר איזהו מקומן

קובץ דינים בענין ריצוי ציץ:

א [לשון המשנה במנחות כה. "נטמא הקומץ והקריבו הציץ מרצה", ומדנקטה לשון דיעבד משמע לכאורה דהציץ מרצה רק אם עבר דיעבד והקריב, אולם יעוי' בתוס' זבחים צב. (ד"ה שלנה) ורש"י בגיטין נד. (ד"ה צמוד) שנקטו דמדאורייתא זורק הדם [ומקטיר הקומץ] לכתחילה משום ריצוי ציץ, [וצ"ל דהמשנה נקטה לשון דיעבד מדרבנן, וכ"כ בנתיבות הקודש שם.

(בן) לקמן ע"כ נחלקו תנאים אם הציץ מרצה רק כשהוא על מצח אהרן, ופירש"י דהציץ על מצחו כשאירעה טומאה על הקרבן, והשיג עליו היד רמה (נכנסתין יצ): דבשעת טומאה מאי ריצוי איכא, אלא מסתברא דריצוי הציץ הוא בשעת ההקרבה.

23. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת פסחים דף לד/ב

(קס) בתוס' פרק כיצד צולין ע"ז, הקשו, דלמ"ד טומאה דחוייה בעי ריצוי ציץ, ואיך מהני בטומאת הגוף, דהתם ליכא ריצוי ציץ, והנה צריך להבין, דדחיה לא שייכא אלא באיסור אבל לא בפסול, וכיון דהקרב בטומאה

פסול, לבד האיסור מאי מהני דחיה להכשיר הפסול, וצ"ל, דלהכשר הקרבן מהני ציץ, ולהתיר האיסור מהני דחיה, וזה בטומאת בשר ודם דאין הפסול מכת האיסור דלא מצינו איסור מיוחד להקריב טמא למזבח, אלא דטמא פסול, ואסור להקריב פסולין למזבח וכיון דציץ משוי ליה לכשר תו ליכא איסורא, וה"ה בקרבן יחיד מותר להקריב מדאורייתא לאחר ריצוי ציץ, אבל בטומאת הגוף דאיכא לאו מיוחד על טמא שלא יקריב, ושנה עליו הכתוב לעכב, י"ל דהפסול תלוי בהאיסור, וכיון דהאיסור נדחה בציבור תו ליכא פסולא ולא בעי ריצוי ציץ:

24. מהר"י קורקוס - הל' ביאת מקדש פ"ד ה' - ז' וח'

וזהו לשון הנח לכ"ג כו' וקושטא דמילתא משני ליה. /וא"ת אכתי קשה שהרי בפרק כיצד צולין [אמרו] סברוה טומאה דחוויה בציבור ובעיא ציץ לרצויי עלה, משמע דלמאן דסבר דחוויה לא מידחייא אלא ע"י ציץ. ומכאן הוא עיקר קושית התוס' שם ולכך לא תירצו שם תירוצ' דפ"ק דיומא משום דלא שייך ולא מיתריץ בהכי ההוא סברוה. וגם רבנו כן כתב בסמוך (ס"ו) שהטומאה דחוויה היא וצריכה ציץ לרצות עליה. וי"ל דלעולם עונש יש בדבר וכפרה בעי ולכך ציץ מרצה ובודאי דהיכא דאיכא ציץ עדיף טפי שאין צורך עוד לכפרה ולא גשאר עונש בדבר ומ"מ כשאין ציץ אין מבטלין הקרבן בשביל כך ובוחרינן מן הרע מיעוטו וכאשר נתבאר מלשון התוס' שכתבתי מפ"ק דיומא. והרי זה דומה למה שאמרו שמתענין מפני חלום בשבת, ואעפ"י שברשות עושה אמרו (כרכות לנ:) ליתב תעניתא לתעניתיה על שבטל עונג שבת, והא נמי דכוותה כשאין ציץ. וזהו שאמר רבינו וצריכה ציץ לרצות עליה והם דברי סברוה שאמרו בגמרא. והרי דעת רבינו נראה מפורש שאם יש אחרת שאומרים לו שיביאנה תחתיה שכן כתב ואינה נדחית אלא בשאי אפשר. וכיון שכן אין כאן קושיא ולא הכרח מכהן גדול וכאשר נתבאר מדברי התוס' שכתבתי. ומעתה אין לדחות דברי ר' יהודה מהלכה ולא שבקינן כללין דקי"ל כוותיה לגבי ר' שמעון, ומה שמכריח לפסוק טומאה דחוויה יתבאר בסמוך (כ"ד), וכיון שאפשר לקיים שניהם טפי עדיף כ"נ לי:

25. ספר בית הלוי ח"א - סימן לח

[ה] ... ובוה מיושב לנו ג"כ מה שהקשינו דהיאך רוצה הגמרא ללמוד מקרבן ציבור בשבת והרי ביומא אמרינן דשבת הוי הותרה בציבור ולא דחוויה ולא שייך ללמוד מיניה על מקום אחר. אבל לפי מש"כ ניחא דעיקר הדבר מאי דאמרינן ביומא דשבת הוי הותרה י"ל הסברא לזה במה דמצינו בכמה דוכתי דהוי היתר ובכמה דברים אמרינן דהוי בגדר דיחוי וצ"ע לכאורה החילוק בזה. ועיין בברכות דף כ'. ברש"י ובתוספות ד"ה שב ואל תעשה יעו"ש:

והנראה דהכל תלוי בזה דמה דאי אפשר להיות בלעדי זה וכמו הקרבת התמיד וקרבת ציבור בשבת הוי הותרה וכמו כן במ"ע דיבום דאיסור אשת אח הותרה במקום יבום דהא לעולם אי אפשר להמצא מצות יבום מבלי אשת אח אבל דבר מצוה דיכולה להתקיים מבלעדי האיסור הוי רק בגדר דיחוי. וכמו כלאים בציצית דאפשר למצות ציצית להתקיים בטלית של צמר והא דשרי בפשתן הוי רק בגדר דיחוי. וזהו גופה סברת הגמרא במסכת זבחים דף ל"ב ע"ב דאמרינן שם דהא דמצורע מכניס ידיו לעזרה לבהונות הוי הותרה וטומאה הוי דיחוי יעו"ש. ולפי"ז הוי הך סברא דהותרה וסברא דמצוותו בכך דא סברא דכיון דמצוותו בכך ע"כ הוי בגדר היתר דהתורה התירה בזה האופן ומה דלא הוי מצותו בכך אינו מותר רק מטעם דיחוי. וא"כ הא דאמרינן ביומא דף מ"ו ע"ב דשבת הוי הותרה ע"כ לא קאי רק על שחיטת הקרבן דכתבנו דהוי מצותו בכך אבל בהקטרה דאפשר להמתין עד הלילה ומ"מ שרי משום דחביבה מצוה בשעתה הוי בגדר דיחוי. ואדרבה בזה מדוקדק לנו היטב לשון הגמרא ביומא שם דקאמר רב חסדא דשבת סופו נמי דחיא וקאמר הטעם שבת הותרה בציבור סופו נמי דחי הרי דגבי הקטרה נקטה הגמרא לשון דיחוי ומש"ה שפיר רצה הגמרא לומר ביבמות דנילף

מפסח ותמיד על כל עשה שדוחה ל"ת שיש בו כרת ולא דחי דשאני שם דהוי הותרה או מצוותו בכך דהלימוד הוי מהקטרה:

26. תוספות מסכת פסחים דף עז עמוד א

דלא אשכחן תנא דאית ליה תומאה הותרה אלא ר' יהודה - ואם תאמר מאי אולמא דר"ש טפי מדרבי יהודה אדרבה אשכחן במי שהוציא והו (עירובין דף מו:): דר' יהודה ור' שמעון הלכה כרבי יהודה וי"ל דאשכחן לקמן (דף עח.). ר' יוסי דנמוקו עמו דסבר תומאה דחוויה היא **תימה לר"י דבשמעתין משמע דלמאן דאמר תומאה דחוויה אינה דחוויה אלא על ידי ריצוי ציץ** ואמאי הא תומאה דגברא דדחוויה בציבור אף על פי שאין הציץ מרצה על תומאת הגוף כדתנן בפירקין (דף פ:).

27. ספר דבר שמואל - פסחים עז

עודהו על מצחו מרצה. עי שטכ"מ פ"ד ציאת מקדש כ"ח [יט. ד.] ונח"ש שס. ונח"ש רש"י צ"ח ב"ן שיטנו על מנחו בשעה שאירע תומאה בקרבנות, הקשה על זה בגבורת ארי (דף ז ע"ב צ"ח ל"ן) דמלך הסכרע העיקר הוא הסכרע ואם בשעת הקרבנה ישנו על מנחו מלכא אנוצ דשעה שאירע תומאה לא ה"י על מנחו, ועי מה שחירץ בזה בחי הגר"י למס' נזיר אות מ' צענין רלוי ל"ן (עמ' ק"פ).

28. הגר"י על מסכת נזיר דף נד ע/א

שיטת רש"י היא שצריך שיהא הציץ עליו בשעה שנטמא הדם, ובגבורת ארי הקשה, הרי ריצוי ציץ שייך רק לזריקת הדם ולא לטומאת הדם, וצ"ל דודאי ס"ל לרש"י שצריך שיהא הציץ עליו בשעת זריקה וזה ריצוי הציץ, אלא שס"ל לרש"י שגם בשעת טומאת הדם צריך לריצוי ציץ שע"י זה חל בהדם דין שצריך לזרוקו ואם אין הציץ בשעת טומאה אז כבר לא חל בהדם דין שצריך לזרוק אף ע"י ציץ, והתוס' סברי דריצוי ציץ שייך רק לזריקה ולא יותר...

29. שו"ת אבני נזר חלק תושן משפט סימן צ

ובעיקר מה שאמרת דבדלא דרב חסדא אם אירע תומאה הי' לובש הציץ. ליתא דפירוש אין עודהו על מצחו היינו שאינו על מצחו בשעת טומאה כמו שפירש"י סנהדרין (י"ב ע"ב) בין שישנו על מצחו של כה"ג בשעת טומאה ובפסחים [עז ע"א] בין שישנו על מצחו בשעה שאירעה תומאה בקרבנו. אבל אם בשעה שאירעה תומאה לא הי' על מצחו שוב אין תקנה. וכן משמע בירושלמי (פ"ב דחגיגה סוף הלכה ד') כה"ג מתלבש בכליו בכל יום כדי לרצות על טומאה כמ"ד אין הציץ על מצחו אינו מרצה. ואי מהני כשלוש אחר שאירעה תומאה למה לו ללבושו תחילה כשיארע תומאה ילבשו אלא ודאי לא מהני אם אינו על מצחו בשעה שאירעה לו תומאה:

30. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן כו

(א) ... ומזה נראה דס"ל לרש"י ז"ל דכל ריצוי ציץ הוא רק לענין הזריקה אבל להקטיר האימורים לא מהני ציץ דריצוי ציץ שייך רק על הכפרה וזה דמרצה ציץ על העולין ועל האכילות הוא רק לענין שיחשב יש בשר שתועיל הזריקה אבל על הקטרת העולין עצמן לא מהני ציץ ואע"ג דאי אפשר אח"כ להקטיר האימורים מ"מ חשיב יש בשר ע"י ריצוי ציץ כמו למ"ד ציץ מרצה על אכילות אע"ג דהבשר אינו נאכל מ"מ חשיב יש בשר דמהני זריקה עליהו ...

והנה גדולה מזו אמרינן בירושלמי פסחים (פ"ז ה"ז) דזה דאמרינן דהציץ מרצה על טומאת הדם הוא רק בשנטמא משירד לאוירה של כלי אבל אם נטמא עד שהוא מלמעלן נעשה כמקבל מים ע"ש היינו דרק שנטמא משירד לאוירה של כלי שכבר נעשית הקבלה אבל נטמא קודם קבלה הוי כמקבל מים **ונראה מזה דס"ל להירושלמי דציץ מרצה רק על הזריקה לבד אבל לא על שאר עבודות אפילו המעכבות כפרה א"כ בנטמא קודם קבלה הקבלה פסולה**

31. ספר דבר שמואל - תנינא

דף ע"ז ע"ב הנין מרזה על העולין. / הנה הא דנין מרזה על האכילות אין הכוונה שכותר באכילה, דאין ניין מעבר ודוחה לא תעשה דוכבשר אשר יגע בכל עמא לא יאכל, כמו"ש רש"י לעיל (ע"ז: ד"ה על הדם) עיי"ש, אלא דלגבי זריקת הדם אמרינן יש צנה, — כאילו — הי' הצפר טהור לענין לזרוק הדם, וכ"כ כאן במהרש"ל, ומש"כ רבינו חננאל "אין הנין מרזה על אכילות כגון מי שאכל קודם צטומא"ה הדברים מתמידין, ומלאתי שכבר עמד בזה הר' המג"י (הר"י שטרן) וראה מש"כ להלן (ע"ה. בגמי ולאפוקי מידי מעילה). / אך נסתפקתי הא דאמרינן הנין מרזה על העולין, אם פירושו כמו הנין מרזה על האכילות, שאין מקטירין האימורין עלמץ ע"ג המזבח אלא כוח — כאילו — העולין טהורין לענין הזריקה, או דעולין כו"ל כדם זריקה, ואם הנין מרזה עליהן מותר להעלותן ולהקטירם ע"ג המזבח, ומלאתי שעמד בזה במקדש דוד סי' כ"ז סק"ג, וכוונת מדברי רש"י לעיל (ע"ז: ד"ה לא עומאת קמליס), דכל רזוי ניין הוא רק לענין הזריקה ולא להקטיר האימורין, אך מדברי החוס' לעיל (נ"ע: ד"ה עשאוס), משמע דנין מרזה על העולין שמקטיר האימורין עלמץ, עיי"ש. /

32. ספר איזהו מקומן

ד' האם לריצוי ציץ צריך לבישת כל הח' בגדים [אליבא דמ"ד (לקמן ע"ז) דרק עודהו על מצח הכ"ג מרצה] - בספר ושב הכהן ריש ערכין הביא דמירושלמי חגיגה (ג. ד.) מבואר דבעינן לבישת כל הבגדים, וכן מצדד בית הלוי (מ"א סי' ג') עיי"ש בהרחבה. אלא שמדברי תוס' להלן סט. (ד"ה בגדי כהונה) משמע לכאורה שא"צ בגדי כהונה, אמנם יעוי' בבית הלוי (סס אות ה') שדחה ראייה זו. אכן בדבר אברהם (מ"ז כג. ד.) מהרהר בזה דדין אין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהם

לא שייך אלא בעבודה שמחוייב בה ללבוש הבגדים, עיי"ש שבאמת הביא ראייה מדברי תוס' הנ"ל, ומסיק דהוא פלוגתת תוס' והרמב"ם. וכן נקט בהגהות אמרי ברוך על הטורי אבן בחגיגה יז, עיי"ש.

33. ספר דבר אברהם - חלק ב - סימן כב

ד' ... דנראה לכאורה פשוט שאינו לובש את הציץ ואינו מרצה בפ"ע אלא בהדי שאר בגדים וכך הוא סדר לבישת הציץ באחרונה כמבואר ברמב"ם (פ"י מכלי המקדש ה"ג)...

34. ספר איזהו מקומן

בן המקדש דוד (סי' לו. א., ד"ה אמרינן ציומא) הקשה אמאי באמת לא ילבש הכהן גדול ציץ בזמן כניסתו לפנים בבגדי לבן, דאי משום דהוי יתור בגדים הרי ציץ לאו בגד הוא שהוא של זהב, ופתיל תכלת שבו אין בו ג' על ג'. ותירץ משום דאין קטיגור נעשה סניגור א"א לו ליכנס בציץ זהב לפנים, ועוד הביא דבתר"כ נראה שיש מיעוט שלא לכנוס לפני ולפנים בציץ.

35. ריטב"א על יומא דף ז/ב

הנח לכהן גדול ביום הכפורים שטומאה הותרה לו בצבור. וא"ת והא איכא אילו של אהרן שהוא קרבן יחיד כדאיתא לעיל, י"ל דההוא קרבן נעשה בחוץ הוא דאיכא ציץ על מצחו שמרצה, ולגבי פרו הנעשה בפנים לענין הזאות שמשמש בבגדי לבן וליכא ציץ הא אמרינן לעיל (ו' ב' ד"ה זאת) דההוא קרבן צבור חשיב:

36. שפת אמת על יומא דף ז/ב

מי לא בעי מינם, קשה מאי איסור איכא בשינה מה"ת [דגם בתפלין איסור שינה הוא רק מדרבנן שלא יפיה בהן]. ונראה לפרש משום דכתי' לרצון לפני ה' וע"ז פרכינן מי מצי לפרש תמיד ע"מ לפני ה' הא בעי למיעל לביהכ"ס ולמינם ואז אינו נושא לפני ה', ובוזה י"ל נמי מה דאמרי' תמיד שלא יסיח דעתו דלכאורה קשה מה ענין זה לתמיד רק ג"כ כנ"ל דכ"ז שהוא על מצתו יהי' נושא אותו לרצון לפני ה' והיינו שלא יסיח דעתו:

37. ריטב"א על יומא דף ז/ב

מי לא בעי למיעל לבית הכסא ומינם. דקדק מכאן ר"ת ז"ל שהציץ מותר לכהן גדול אפילו במדינה דלא אסרינן הכא אלא בעידן מינם ומיעל לבית הכסא, והכי אמרינן בקדושין בפרק האומר (ס"ו א') במעשה דינאי המלך שהקים להם בציץ שבין עיניו, והתם במדינה הוה, ואע"ג דשאר בגדי כהונה לא ניתנו ליהנות בהם אלא במקדש כדאיתא לקמן בפרק בא לו (ס"ט א'), בציץ הותר במדינה, ואינו מחזור דהיכי מקילין בציץ נזר הקדש טפי מבגדי כהן הדיוט, וכל כי האי גוונא תמיהא רבה היא, והא דהכא במקדש קאמרינן אילימא על מצחו ממש ושיהא במקדש מי לא בעי למינם, ועוד דהכא לרבותא נקטינן לה דאפילו טעינן לומר שהותר על מצחו ממש בכל מקום, אי אפשר לומר תמיד דהא איכא שינה ובית הכסא, אלא לתמיד מרצה הוא דאתא, וההיא דקדושין אדרבה מפני שנהג שלא כשורה בדבר ההוא, מצאו מקום לחוש לקול היוצא עליו כי אמו נשבת במודיעים, מה שלא ערערו עליו עד אותו היום, הלכך אין היתר הנאה בציץ חוץ למקדש, שיטת רבינו הגדול ז"ל:

38. תוספות ישנים מסכת יומא דף ז עמוד ב

אלא תמיד מרצה הוא. וקשה לר"ת מהא דקידושין פרק האומר (דף סו א) גבי ינאי המלך הקם להם בציץ שבין עיניך אלמא [אפילו] בשעת סעודה היה לובשו ותיריך דשאני ציץ דכתיב ביה תמיד וע"כ היה בכל שעה על מצחו ואף על גב דמספקא ליה לקמן בפרק בא לו (דף סח ב) ובתמיד (דף כז ב) בבגדי כהונה אי ניתנו ליהנות בהן ובציץ יש הנאה שהוא עליו מ"מ מדכתיב תמיד הותר בכל שעה. מ"ר. אבל קצת קשה א"כ מה שואל הכא תמיד למאי אתא הא להא איצטריך כדפרישית וי"ל דלרבי יהודה לא היה יכול להעמידו להתירו בכל שעה דהא אפילו בשאר בגדי כהונה נמי מספקא ליה דשמא ניתנו ליהנות בהן ומכל מקום שמעינן שפיר מתמיד היתרן כל שעה אפי' אם השאר אסורין ולר"ש נמי דתמיד משמע כל שעה מ"מ מוקמינן ליה אריצוי. מ"ר:

39. תוספות רא"ש על קידושין דף סו/א

הקם להם בציץ שבין עיניך. תימה והא שלא בשעת עבודה אסור ללבוש בגדי כהונה כדמשמע לעיל בפ"ב דאמרי' בגדי כהונה אין בהם משום מעילה לפי שלא ניתנה תורה למה"ש, ומיהו למ"ד דוקא בעודו על מצחו הוא מרצה היה צריך ללבוש כל שעה, ואומר ר"ת דציץ כיון דכתיב ביה תמיד יכול להניחו בכל שעה לכ"ע אע"ג דאצטריך תמיד שלא יסיח דעתו ממנו מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו:

40. ריטב"א על יומא דף ז/ב

חייב אדם למשמש בתפיליו בכל שעה. וא"ת ולרבנן דבי רב אשי (סוכה מ"ו א') דכל אימת דמשמשי בתפילתן מברכין עליהם, יהיו חייבין לברך עליהן כל שעה, תירץ ר"י ז"ל דמשמוש דהתם היינו כשנסתלקו ממקום הנחתן והיו מתקנין אותם:

41. דף על הדף יומא דף ז עמוד ב

בגמ': חייב אדם למשמש תפיליו כל שעה ושעה.

בהל' פרה (פ"ז ה"ג) כתב הראב"ד בהשגות דלא שייך לשמור לשני דברים בבת אחד, ולכן אם מילא מי חטאת לשני אדם בבת אחת נפסל בהיסח הדעת דאי אפשר שלא יסיח דעתו מא' מהן.

על פי זה הקשה בשו"ת שואל ומשיב (מהדורא א' ח"ב סי' עה) קושיא עצומה, דאם כן איך ה' הכהן גדול לובש גם הציץ וגם תפילין שבין הציץ למצנפת, והא כיון דצריך שלא יסיח דעתו מהציץ כדדרשין מוהיה על מצחו תמיד, וכן מהתפילין כדילפינן מציץ, ואם כן לפי דברי הראב"ד הרי ל"ש בשני דברים שלא יהי' היסח הדעת, עיין שם מה שתירץ.

ולכאורה יש ליישב דלענין פרה אדומה בעינן "שמירה" וכדכתיב למשמרת. ולשמור במחשבתו על שני דברים בבת אחת אינו בגדר האפשרות, משא"כ בציץ ותפילין שאינו רק שלא יסיח דעתו לדברים אחרים, ואם כן כל שאין מחשבתו משוטטת בדברים אחרים, רק באלו, תו לא הוי היסח הדעת.

בשו"ת תורת חסד (סי' מג אות ו) כתב לתרץ דלכאורה תיקשי האיך יכול להתפלל וללמוד בתפילין הא מסיח דעתו מהם. וע"כ כיון דעוסק בדבר שבקדושה לכו"ע לא הוי היסח הדעת, וא"כ ה"ג לענין ציץ ותפילין לא הוי היסח הדעת בהדי הדדי.

1. ספר איזהו מקומן

ר"י אומר עודהו על מצחו מרצה אין עודהו על מצחו אינו מרצה:

א] הרמב"ם (ניאמ"ק ד. מ.) פסק כר' יהודה דאין הציץ מרצה אלא בזמן שהוא על מצחו. ותמה מהר"י קורקוס דלכאורה הוא סותר שיטתו דפסק שם (סל' יד-טו) דטומאה דחוויה בציבור, והלא ר' יהודה לא קיים דבריו במה שהקשו עליו כהן גדול ביוהכ"פ יוכיח אלא במה שתירץ דטומאה הותרה בציבור, וכיון שהרמב"ם פסק דחוויה היא היאך פסק כר"י דהציץ מרצה רק בעודהו על מצחו.

2. גליוני מנחת חן

שם טוטאה דחוויה היא בצבור. בספר ישמח ישראל (לפ' החודש) כתב, דהנה כתיב קודש ישראל לה' ראשית תבואתו, כמו תבואה אינה מקבלת טומאה במחבור, כן ישראל בזמן שנאספים

ומחוברים יחד, הם דבוקים בשרשם ואינם מוכשרים לקבל טומאה, מה שאין כן כשהם תלושים ונפרדים זה מזה, אזי הם תלושים משרשם ומוכשרים לקבל טומאה חס ושלום.

3. מהרש"א על יומא דף ח/א

גמ' ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת כו'. כתבו התוס' תימה לפרוך מה לציץ שכן השם בגלוי תאמר בתפילין שהן מחופין עור כו' ע"ש מיהו בכמה דוכתינן איכא ק"ו ואע"ג דאית ביה שום פירכא גם מה שכתבו ועוד דציץ איכא שם המיוחד בן ד' אותיות כו' לא הבנתי דבתפילין נמי כותבין כל שם הוי"ה בשם המיוחד בן ד' אותיות ואפשר דאשם ש-די שמבחוץ כתבו כן והענין מבואר ע"פ מ"ש בפרק האומר דהציץ הוא רמז על כתר כהונה והתפילין רמז על כתר תורה ואם על כתר כהונה קאמר שיהא נזהר מהיסח הדעת מכ"ש בכתר תורה שהיא חשובה מן כתר כהונה ולכך יש בכתר תורה כמה אזכרות ודו"ק: